

Ühe Vabadusmonumendi kahekordsest saamisloost

Täpselt 67 aastat tagasi, 30. augustil 1925 toimus monumendi esmakordne avamine ja õnnistamitalitus, kus osalesid Riigivanem J. Jaakson, sõjaminister kindral J. Soots, põllutööminister A. Kerem, siseminister K. Einbund (Eenpalu), haridusminister H. Rahamägi, Kaitseliidu ülem kolonel Roska (kindral Orasmaa), kindral Laidoner, konsistooriumi assessor Sommer, metropoliit Aleksander jt.

Mälestusmärgi püstitamise idee tekkis juba 1922. a. Järgmise aasta jaanuaris moodustati monumendi ehitamise komitee, mille esimeheks valiti kolonel O. Luiga (kelle NKVD hukkas 1941. a kevadel Piriita-Kosel). Samba ideekavandite seast tunnistati parimaks professor Amandus Adamsoni projekt, asukohaks valiti küngas linna keskuses olevale legendikul.

Ehituskulude katteks koguti raha korjanduslehtedega, samuti loteriide ja pidude korraldamisega. Suur osa oli ka annetustel. Samba kogumaksumus oli 1 600 000 marka. Ehitustöö kestis 2,5 aastat. Prof. Adamsoni loodud pronksfiguurid valati Itaalias Pistoia linnas, nende paigaldamist samba alusele juhtis professor isiklikult. Sammas kujutas endast 6-astmelist alust, millel seisid 2,13 m kõrgused pronksfiguurid: ida suunas mõõka tõstev sõdur ja selle najale toetuv haavatud lipukandja. Monumendi kõrgus oli 8,5 m.

Vabadussammas oli pühendatud kõigi Vabadussõjas hukkunud vüralaste mälestusele. Kokku oli neid 644.

15 aastat hiljem, ööl vastu 21. oktoobrit, Vabadusmonument lõhuti. Lõhutatud vabadussamba taastamise probleemidega hakkasid 1990. a. tegelema "Memento"

kohalik ühing ja Rakvere linnavalitsus eesotsas linnapea Tiit Kullerkupuga. Sellele tööle kaasati Virumaa päritoluga mehed arhitekt Kuno Raude ja skulptor Lembit Palm. Vanade fotode järgi koostas K. Raude monumendi projekti, L. Palm modelleeris figuurid ja laskis need "Ars Monumentalis" pronksi valada. Linnavoimud alustasid tegelike taastamistöödega läinud sügisel. Samba vundament tugevdati ja betoneeriti. Selle suve jooksul kerkis samba astmeline alus. Sellesse paigaldati tugev raudarmatuur (hirm pole meid maha jätanud, võib-olla tulevad uued vandaalid!). Oma näha, et ehitusmehed olid südamega töö kallal; tehtu on kvaliteetne ja puhas. Avamispeoks jõuti korrastada ka ümbrus ja paigaldada kettaed. Töö tegijaks oli firma "Rakvere uuschiitus", "Ars Monumental" paigaldas kohale figuurid.

Mälestusmärgi taastamise kulud loodeti algul katta vabatahtlikest annetustest ja toetuskartide müügist laekunud rahaga. Rahvas elas kogu üritusele südamega kaasa: aasta jooksul laekus üksikannetajate ja sponsorite toetusest ca 90 000 rubla. Sellest aja ei jätkunud alustatud tööde lõpetamiseks, sest vahepeal kallinesid materjalide hinnad sajakordselt. Tänu linnapea Tiit Kullerkupu initsiatiivile ja mõistvale suhtumisele kanti lõviosa samba ehituskuludest linna eelarvest.

Monumendi õnnistamise 1925. a. kavalite on öeldud: "Au langenuile, igavesse mälestus Virumaa poegadele, kellele me muud tänuohvrit tuua ei saa kui maise sambakese..." Ühineme selle sooviga!

PEEP KARP

Pühapäeval, 30. augustil kell 12 taasavatakse ja õnnistatakse Vabadussõjas langenud vüralastele pühendatud mälestusmärk Rakveres. Piduülikul osaleval EV Ülemnõukogu esimees Arnold Rüütel, Lääne-Viru maavanem Ants Leemets, Ida-Viru maavanem Märt Merits, Rakvere linnapea Tiit Kullerkupp jt. Vaimuliku talituse peab õpetaja Kivnurm, esinevad Virumaa poistekoor, segakoor "Anni" ja TK "Rakvere" pasunakoor. Palume osa võtta vabatahtlikult Vabadussõja veteranidel!